

References

1. *Antolohyia frantsuzskoho siurrealyzma. 20-e hody* [Anthology of French surrealism. 20th years]. Moscow, 1994, 391 p. (in Ukrainian).
2. Breton A. *Yavlenye medyumov* [The phenomenon of mediums]. In: *Antolohyia frantsuzskoho siurrealyzma. 20-e hody*. Moscow, 1994. (in Ukrainian).
3. Vyrmo A., Vyrmo O. *Metry siurrealyzma* [The masters of surrealism]. Sankt-Peterburh, 1996, 288 p. (in Ukrainian).
4. Lesly R. *Siurrealyzm. Mechta o revoliutsyy* [The dream of revolution]. Mynsk, 1997, 128 p. (in Ukrainian).
5. Moklytsia M. *Modernizm u tvorchosti pysmennykiv XX stolittia. Chastyna 1. Ukrainska literatura* [Modernism in the writers of the twentieth century. Part 1. Ukrainian literature]. Lutsk, 1998, 154 p. (in Ukrainian).
6. Rais E. *Volodymyr Svidzynskyi* [Volodymyr Svidzinsky]. In: *Svidzynskyi A. "Ia vynohrad vidnovlennia u nich nesu..."*. Kyiv, 2003.
7. Svidzynskyi V. *Poezii*. [Poetry]. Kyiv, 1986, 349 p.
8. Svidzynskyi V. *Poezii*. [Poetry]. Lutsk, 2003, 397 p.
9. Slavutych Ya. *Rozstriliana muza*. [Muse shot]. Kyiv, 1992, 184 p.
10. Solovei E. *Ukrainska filosofska liryka*. [Ukrainian philosophical lyrics]. Kyiv, 1999, 368 p.
11. Iaspers K. *Vvedenye v fylosofyiu*. [Introduction to Philosophy]. Mynsk, 2000, 192 p.

Svetlana Kravchenko. Surrealistic Parameters of the Artistic World by Volodymyr Svidzinsky. The article deals with the components of the artistic world of poetry of Vladimir Svidzinsky. The means of embodiment of the author's "I" of the writer and his harmony with the world of nature. The author of article analyzes the specificity of imagery and features of the structure of the poet's lyrical works. Particular attention is focused on the subject image of erroneous images, on the associative character of the metaphor, the automatism of the act of creativity, and the child's perception of the world. The article highlights the characteristic features of the poet's creative style, which serve as a sign of the belonging of his artistic world to the surrealistic trend.

Key words: associative metaphors, unreal images, creative style, childhood perception of the world.

УДК 811.161.2'373:82-1Свідзинський

Лілія Лавринович
ORCID ID: 0000-0001-8588-9790

«Зором мірю безмір'я...»: мотив часу в ліриці В. Свідзинського

У статті йдеться про міф часу як про центральний у поетичній творчості В. Свідзинського. Досліджено типологічні паралелі між поетичним світосприйняттям поета й системою ранніх античних уявлень про час та світ. Під цим кутом зору зіставлено картину світу, створену в його ліричних текстах, із системою уявлень Геракліта і Платона. Аналіз поетичного матеріалу свідчить, що є сенс говорити не лише про окремі міфологічні

мотиви у творчості поета, а про створений ним поетичний міф, який є втіленням міфу індивідуального. Більшість художніх образів поета прямо чи опосередковано стосуються проблеми плину часу та бажання виходу за його межі. Стверджується думка про типологічну спорідненість світоглядної систематики українського митця і ранньогрецьких філософів та про міфопоетичну природу перцепції часу у В. Свідзинського.

Ключові слова: В. Свідзинський, мотив часу, міф, ритм, індивідуальні образи.

Аналізуючи поетичний універсум В. Свідзинського, дослідники доволі часто так чи інакше (але загалом побіжно) звертаються до проблеми часу у творчості письменника і зазначають, що цей мотив – один із найчастіше ним уживаних. В. Стус при аналізі однієї з поезій циклу «Зрада» пише: «Час ніби зупинився. Власне, струмування часу, хай там яке не бурхливе, поета майже не цікавить. <...>. Всюди у Свідзинського цей уповільнений темп вікоти, де під вічним сонцем «стомлено ступає древній віл». Всі вишумування історії пощезають» [7, с. 425]. І. Дзюба звертає увагу на такий аспект: «Житейська й метафізична проблематичність ... зроджує в поезії В. Свідзинського ... мотив цінності недооціненої миті... Мотиви емоційних та духовних втрат, проминуцості миті здебільшого пов'язані у В. Свідзинського з поетичною ідеєю проминальності життя...» [1, с. 341–342]. Е. Соловей, досліджуючи творчість письменника крізь призму понять канонічне / традиційне, зазначає, що В. Свідзинський «сучасність ... відчуває як продовження, як ланку всезагального буття, тому сприймає і осмислює її лише у світлі неперехідних людських цінностей» [5, с. 113]. Звичайно, варто в цьому ряді назвати досить часто згадувану рецензію ще 1941 року в «Радянській Україні» [4], де сказано, що «В. Свідзинський – великий майстер, і в його пейзажах є щось своєрідне і поетичне, але яке воно далеке від сучасності» і що загалом його поетичний світ – «поза часом і простором» [цит за: 1, с. 174]. Отже, проблема оприявлена поважними дослідниками творчості поета і потребує вирішення.

Одразу наголосимо: на нашу думку, коли йдеться про час як буттєву категорію в поетичному світі В. Свідзинського, то маємо говорити не просто про один із найчастіше вживаних автором мотивів. Час – центральна категорія творчого світу В. Свідзинського – така, що від неї відгалужуються або розходяться колами інші топоси, символи, мотиви. Тобто слід вести мову про

своєрідну метафізику часу у творчості В. Свідзинського, а отже, можна вибудувати систему авторового бачення проблеми.

Звернімося до збірки «Вересень», з якої, ймовірно, починається особливе зацікавлення категорією часу у В. Свідзинського. Виконавши нехитрі підрахунки, відзначимо: поезії, що увійшли до неї, писалися протягом кількох років – від Свідзинського-тридцятисемирічного – до Свідзинського-сорокадворічного. Вік у житті людини – найбільш «сприятливий» для усвідомлення і «предметного відчуження» початку власного старіння – як фізичного, так і душевного. Титул збірки теж прочитується в цьому річищі. Вересень – часова категорія, але й (у переносному значенні) період у житті людини, котрий є віддзеркаленням тотожних календарно-природному річному циклу процесів. Вересень – передвісток невідворотного вмирання природи (читай: людини), ознаки якого автор збірки починає відчувати предметно: «...Голубими дорогами / Одпливає, одходить життя [3, с. 71]; «Синє небо летється безупинно, / Днів потік не має вороття... / В невідомій долі, в степовім роздоллі, / Дико-свіже, жарко-неповинне, / Упливає молоде життя» [3, с. 34]; «Тяжуть над нами мертві хмари, / Як темний попіл угорі. / Не вернемо очам погаслим / Карміну чистої зорі. / Лиши весло, печальний брате, / Згадаймо радість юних днів. / Як древо, осінню обняте, / Живий вінок наш облетів» [3, с. 35].

У цих словах чується давнє пушкінське «Мечты, мечты, где ваша сладость?». Але все у Свідзинського більш докладно, ґрунтовно і всебічно, і не на рівні раптового, нестійкого афекту від усвідомлення згасання юначого запалу у власній душі. Час у збірці «Вересень» – це тривання-до-старості-суму-смерті від молодості-радісті-життя. Доволі поширена метафора, де період життя людини означається порою року (лише уточнюється-метонімізується за рахунок звуження значення: вересень – це цвіт, але вже «зникомий»), не звучить банально-спрощено через ширину концентричного розходження теми на мікротеми, мікрообрази, які, повторимо, означають (попри свою «неприналежність» до тематичного кола лексеми «час») ту-таки центральну проблему плину часу – через образи життя людини, дерева, листка, через образи сонця і води, дня і ночі.

Загалом, коли втрутитися у, так би мовити, «хроногонію» В. Свідзинського, то помітимо: по-перше, цікаві паралелі з

міфопоетичним уявленням про час, а також, по-друге, поетичні образи, які на диво точно збігаються з поглядами давньогрецьких філософів на нього.

У свідомості міфологічної людини переважає циклічний час. Як відомо, найбільш давніми у практиці відліку часу є періодичні процеси – цикл зміни дня і ночі, пів року і т. ін. Як зазначає археолог та історик Б. Фролов, саме усвідомлення ритмічних структур є основою усвідомлення структур часу [цит. за: 2, с. 122].

Певно, не знайдемо серед українських поетів жодного, кого би так вабив (ледь не в кожній поезії присутній цей мотив!) ритм зміни дня і ночі. Е. Соловей слушно пише, що ця «антитеза» – не лише традиційна бінарна опозиція, а поняття, що «постають у непротивленості, у сув'язі – як одвічне чергування, як ритм буття, що знакує плин часу...» [5, с. 100]. Цикл зміни дня і ночі – очевидність, котру доводити не треба, вона присутня. Те саме стосується і ритму в чергуванні пів року. Полярне кодування бінарних опозицій двох пів року – літа / зими чи весни / осені – посідає центральне місце в міфологіях народів світу. Саме так завжди відбувається у Свідзинського. Дещо інакшу ситуацію спостерігаємо в зображенні часових проміжків вищого порядку, некалендарного. Тут у його ліриці досить чітко прозирає така властивість часу, як його завершеність, кінечність. При цьому кінець часу у В. Свідзинського тотожний і його початкові.

Якщо погодитися з твердженням, що рання антична філософія виникла з міфу, а сам процес її виникнення є своєрідною спробою аналізу цього міфу, то, звернувшись до поглядів представників ранньої класики, можемо провести певні типологічні зіставлення між грецькою міфопоетикою і творчістю В. Свідзинського.

Порівняймо тези із трактату Діогена Лаертського, котрі оприявнюють деталі вчення одного з представників ранньої класики Геракліта: «Вогонь – першоелемент, і всі речі ... виникають з нього шляхом розрідження і згущення» [8, с. 98]. Одразу доречно вторувати рядками із В. Свідзинського: *«Чорним вихором – ночі, / Світлою бурею – дні. / Бачу я, бачу сам, / Що палаю в огні. / Небо горить, і земля, / І сонце, і всі світи. / – О вогню, вогню великий, / Де ж коріння твоє знайти?»* [3, с. 77]. Геракліт: «Все виникає через протилежності, і все тече подібно річці» [8, с. 98]; В. Свідзинський: *«День, ніч, / Літо, зима, / Час на часу не стоїть»* [3, с. 176], або ж: *«Не лічить літо сонячних годин, / Нечутно дні спливають»*

століття» [3, с. 112]. Геракліт: «Всесвіт скінченний, і космос єдиний» [8, с. 98] (людина у класичній філософії, як і будь-яка окремішня свідомість, – теж космос); В. Свідзинський: «*І цей листочок, / Як я, – єдиний: / Не був ніколи / І знов не прийде, / Дитя і плеканець / Одної весни*» [3, с. 47]. Геракліт: «Народжується він з вогню і знову згоряє дотла...» [8, с. 98]; В. Свідзинський: «*В полум'ї був спервовіку / І в полум'я знову вернуся... / І як те вугілля в горні / В бурхливім горінні зникає, / Так розімчать, розметають / Сонячні вихори в пасма блискучі / Спалене тіло моє*» [3, с. 65–66]. Разючі збіги, які, ймовірно, прямими запозиченнями назвати складно (хоч, без сумніву, принаймні початкова, незавершена богословська освіта В. Свідзинського мала би передбачати ранню грецьку класику). Очевидно, йдеться про архетип колективного несвідомого чи, швидше, міфопоетичний **спосіб мислення**, цілий **комплекс архетипів**, який творить систему бачення світу, світогляд (звідси – «випадання» з бурхливого гону сучасності і, як наслідок, звинувачення критиків типу «поза часом і простором»). Звичайно, для письменника нерозуміння його творчості було трагедією. Проте – і невільним способом вивищитися над часом. Але в річищі сказаного містично передбачена власна смерть не виглядає випадковістю, радше – закономірністю (згадаймо тезу О. Лосева про міф як єдину реальність, фізично конкретну і справжню).

Варто погодитися і з Г. Кернером, котрий веде мову про паралелі з неоплатонічною філософією у творчості В. Свідзинського. Час у Платона – рухома подоба вічності. Він, як і світ, має замкнену структуру: час «імітує вічність і біжить по колу» [8, с. 148]. Він – атрибут видимого, а отже, за Платоном, несправжнього світу. Істинне – за межами часу, невидиме.

У цьому контексті доречно згадати два переклади В. Свідзинського – уривок з поеми Гесіода «Роботи і дні» та уривок з «Метаморфоз» Публія Овідія Назона. По-перше, звернення до цих авторів і саме до цих уривків уже свідчить про тематичні пріоритети перекладача; по-друге, в уривках до певної міри відбивається хай не платонівська філософія (бо принаймні з Гесіодом це неможливо), а міфічний спосіб бачення світу, близький до неї. Так, у перекладі з Гесіода В. Свідзинський торкається теми тлінності багатьох поколінь людей, їхньої залежності від владики Кроноса – бога часу. А в перекладі з Овідія «Сонців палац» усе видиме (море, земля, небо, міста і діброви, тварини і люди) є лише

викуваною богом вогню і плавлення Вулканом оздобою на дверцятах Сонцевого палацу. Без сумніву, це платонічні тенденції.

А ось оригінальна поезія В. Свідзинського – «Коли ти була зо мною, ладо моє» (до речі, рефреном у ній звучать слова «*Стало тяжко нести мені час*» [3, с. 89]). У поезії є фраза: «*Так гостро дивлюсь, / А бачу тільки видиме, / Тільки можливе...*» [3, с. 89]. Видиме і можливе у В. Свідзинського – синоніми. Нагадаємо, що «можливий» латиною – *virtualis*, тобто «віртуальний». Таким чином, «видимий світ» і «віртуальний світ» у В. Свідзинського – поняття тотожні. Це зайвий раз доводить зв'язок його світогляду з платонізмом.

Але повернімося до метафізики часу в поезії В. Свідзинського. Час як онтологічна категорія характеризується наявністю мінімум трьох складових: минулого, теперішнього і майбутнього. Минуле в поезії В. Свідзинського – стан жадання (постійні топоси поетичного світу, як неодноразово відзначали критики, – дитинство, юність, пам'ять, спогад). Минуле – етап, коли ліричний герой, так би мовити, не відчував ходи часу. Він пов'язаний у В. Свідзинського або з дитинством, або з юністю, або ж із порою, коли серце ліричного героя було наповнене благодаттю любові. Як у першому, так і в другому випадку – це період, коли життя є самодостатнє у своїй красі, не потьмарене сумом старіння усього сущого на цій землі: «*Я не жалів краси живої, / Що гасла над землею. / Туди, де схід і день новий, / Я поривавсь душею*» [3, с. 31].

Незбагненна радість повноти буття, щастя – те, що завжди наявне у спогадах про минуле, але це минуле – за горизонтом. Тут і зараз – зрілість. А «*Щастя – / Як пізній овоч на віті: / Тільки торкнешся до нього – / Упав*» [3, с. 158].

Повернення безповоротного і мотив зупиненого, застиглому часу пов'язані у В. Свідзинського з темою кохання (як спогад – і як буття-тут-і-зараз): «*Маятник натомився. / День, ніч, / Літо, зима – / Дебелу тишу гойдай, гойдай! / Маятник дихає, як ранений. / А чом я не чув його брязку, / Як моя дівчинка була зо мною?*» [3, с. 176]; «*Десь з'єдналися тисячі сонців, / Що так сіяє гарячий ранок; / Небесні вінця тремтять золотисто, / Від дивних звуків ширшає серце. / О яке поле безкрає, безгранне! / І знову мила мені назустріч, / І знову ми юні, – і знову ми любим, / І несвідомі свого кохання*» [3, с. 50].

Тут варто додати до сказаного дослідниками творчості В. Свідзинського кілька слів про символіку поета. Сонце, вогонь,

горіння, золото – ряд, який спостерігається в сув'язі з такими топосами, як ранок, день, весна, щастя, молодість, сад [див.: 3] і протиставляється ряду ніч, тьма, смерть, сум. Така антонімічно-антиномічна символіка, виходячи зі сказаного, стає більш прозорою та очевидною. Показовим у цьому сенсі є вірш «Ми в ніч ввійшли», присвячений рідному братові письменника (цитуються повністю):

*Ми в ніч ввійшли. Зоря погасла нам.
Наш світлий день замовк і одійшов.
Над нами смерть склонилася. А там,
На сході нашому, зоря сіяє знов.
Нехай вона зоріє молодим,
Як нам колись. А ми - добича тьми.
О брате мій, востаннє спом'янім,
Як золотились ми [3, с. 45].*

Ніч – час, протилежний юності й асоційований зі смертю, тьмою. Саме такої настрої часто звучить у поезіях В. Свідзинського, де йдеться про теперішнє: «*І ти ж колись як сонце був, / А нині / Бездушною блукаєш тінню / По світовій пустині*» [3, с. 42].

Е. Соловей, досліджуючи буттєву опозицію «минуле – теперішнє» у В. Свідзинського, пише: «ідеалізуючи минуле, людина мимоволі дискредитує його противагу» [6, с. 160]. Проте, на нашу думку, йдеться про більш глибокий символ, який прочитується крізь призму таких постійних образів (мотивів), як *народження у вогні – смерть у вогні*. Коло як життєвий цикл у В. Свідзинського має своїм початком народження з вогню – і повернення в нього. Вогонь як першопричина і як жадане є уособленням вічності й майбутнє в часі В. Свідзинського не менше реальне, ніж теперішнє чи минуле, але воно ще попереду – і лише з плином часу розкриється людині. Тобто майбутнє не просто буде (як набір різних можливостей) – воно вже є, але не сьогодні, а завтра.

Рефлексії ліричного героя В. Свідзинського мають своїм об'єктом саме вічність. Вічне – те, що не підвладне старінню. Ми відчуваємо вічність, до якої належимо і від якої відчужені часовим рабством, власною проминальністю в часі. Лише в актах народження і смерті людина дотична до вічного, до незникового. Так само і в любові: «*Все непотрібне в цьому крузі тліннім, / Дорогоцінна повіки любов*» [3, с. 216].

У любові і мить вічна – у своїй глибині, у насиченості, переповненості по вінця щастям, у відсутності часу. Саме такого стану прагне ліричний герой від майбутнього. Тому «тривання до смерті» для нього і сум (бо над часом він таки не владен і «*на останні відблиски вечірні / Упадає попіл темноти*» [3, с. 76]), але і найбільше благо, ба навіть повернення до справжнього життя від смерті, якою є не фізичне вмирання, а старіння душі – віддалення від «*вогню живого*». Отож, саме згорання у вогні вічності, перетворення у маленьку вогняну пилінку (частий образ у В. Свідзинського) – є символом вічного, непроминального буття. Тому «*давніх літ сон солодкий*» виглядає так: «*І от розкривається небо. / І тисячі сонць закружляли вгорі. / Тисячі сонць, над полями зеленими, / Плавлять, палають, гудуть веретенами. / І пожовкла земля, / Почорніла, дихнула вогнем. / Над падолом різа пшениці / Раптом спалахнула широко, / Ще хвиля – і полум'я бистре / Вихором рине на мене. / Я пориваюсь, / Я руки скидаю, як крила...*» [3, с. 44].

Натомість тривання в часі асоціюється з «бездушністю», «неволею», «сумом», «ваготою», «глибиною» (на протиположності «небові»). Часова проминальність у В. Свідзинського уподібнюється плину води, течії (одразу пригадуємо Гераклітове «не можна увійти в одну ріку двічі»). Саме вода часто тотожна забуттю (пригадується міфологічний Стікс, ріка забуття), а пам'ять (один із провідних мотивів автора) – завжди сонячно-світла.

Проте є у В. Свідзинського досить суперечливий образ, який нерідко, як дволикий Янус, змінює в часовій перспективі звучання на протилежне. Ця антиномія є менш прозорою. Йдеться про образ тиші. Тиша у В. Свідзинського часто починає чи завершує асоціативний ряд «ніч – холод – темнота – печаль»: «*Холодна тиша. Місяцю надламаний, / Зо мною будь і освяти печаль мою*» [3, с. 181]; «*Не люблю, як приходить ніч, / Завинена в темну хустку / З імішано-зеленим цвітом. / Тиша стікає в великий став*» [3, с. 185].

Виходячи з ціннісних домінант письма поета, можна зробити висновок про певний, сказати б, негатив у ставленні до вказаного явища. Проте – читаємо в поезії «Стася» (загалом цей твір можна назвати своєрідним гімном тиші): «*... Я мрію часом, що десь далеко, / За диким громоздом гір нездобутих, / Стелеться степ, нікому не знаний. / І там так тихо, так свято тихо, / Як ніде на землі. І не може / Туди ні тьма, ні день досягнути...*» [3, с. 208]. І далі: «*Тихо*

на озері плавають гуси, / Тихше зерно росте, найтихіше / Час минає» [3, с. 211].

Плин часу як шлях до вічності – через природний шум днів і природну тишу ночі – усе в підсумку опиняється за межами свідомості, яка жадає не фізичної, земної, але вічної, святої тиші поза часом. А поза часом у В. Свідзинського сонце і вогонь – те, до чого прагне душа ліричного героя. Порівняймо цитовані вище рядки з поезією «Я буду шукати тиші»: «<...> / *Тихосте, тише, по чому / Пізнати близькість твого дому? / <...> / Будеш один на луці, / І зійде ранок на правій руці, / І промовить голосом лядвенець рогатий, / Що спітає золотаві китиці в траві: / «Тихий Дунай, тихша земля, / Найтихіше сонячне світло. / Мир тобі, спокій тобі! / Мої китиці од сонця».* / То як зачуєш такі слова, / Знай: / Душа твоя – оселя тиші» [3, с. 110–111].

Саме така тиша є об'єктом жадання, порівняно з далекою від досконалості тишею нічною, асоційованою в поета з природним плином часу. До речі, подібна двозначність центральних образів поетичного світу В. Свідзинського є радше закономірністю, аніж випадковістю. Образи смерті, майбутнього, спокою, полум'я і т. ін. почергово (сказати б, ритмічно) змінюють своє звучання – від бажаного до неприйнятнього і навпаки.

Причиною, з одного боку, є те-таки «сонячне» прагнення ліричного героя – і натомість усвідомлення його ефемерності в часовій ретро- і перспективі, допоки душа знаходиться «в путях» часу: коли те, до чого прагнеш, недосягне принципово, залишається задовольнятися тим, що маєш: «*Сонце – моя радість / І солодка втома. / А немає сонця, / Забування багну: / Срібного завою / Теплому туману»* [3, с. 46].

Ці слова, вкладені В. Свідзинським в уста озерної хвилі, без сумніву, звучали б переконливо і з уст ліричного героя. Автор, доволі часто «передоручаючи» власні думки рослинам чи явищам природи, свідомий того, що вони, як і людина (чи навіть більше!), прагнуть радості повнокровного життя, молодості й свіжості – і жахаються болю, смерті-поникання. Коли б уявити свідомість дерева, листочка, пелюстки, то, певно, вона якнайтісніше корелювалася б із такими емоціями чи бажаннями. Звідси – ототожнення: «*Листочку ярній. / Чи ти щасливий? / Нічим, / нічим я / Не більший від тебе»* [3, с. 48].

Час для рослини чи природного явища – насамперед ритм зміни

дня і ночі. Літо і зима, чи весна і осінь (це кола вищого порядку), асоціюються із, відповідно, народженням-життям і вмиранням-смертю. Тому у В. Свідзинського зима – традиційно біла й нерадісна: «З-за ріки – / Гусім пухом зима... / Тьма» [3, с. 73]; «Снігур гуде, снігур гуде в саду / Про тебе, зимо, довгая неволе» [3, с. 245]. А літо, навпаки, сонячно світле і солодке: «Літо, йдучи попереду / Кроком легким і живим, / Розставляло чаши меду / На обрусі польовім» [3, с. 74]; «На снозах літа високих / Щодня густіший мед сонця» [3, с. 84].

Символіка бінарної опозиції «день–ніч» у поезії В. Свідзинського теж є багаторівневою. Перший рівень найочевидніший і найчастіше вживаний: символи дня і ночі екстраполуються на образи світла і тьми. Порівняймо: «Світлий день – уста медяні – / Підійшов під моє вікно...» [3, с. 68] та «Не люблю, як приходить ніч, / Загорнена в темну хустку...» [3, с. 185]. Ліричний герой підкоряється плинові часу, споконвічному ритмові чергування дня і ночі, проте його прагнення спрямовані лише в бік світлої частини цього ритму. Адже світле – сонячне, позачасове. Це вже другий символічний рівень.

Подеколи лет часу будить «тугу злобну» [3, с. 181], а то ліричний герой намагається змирити власне сонячне «я» з темним, нічним світом, нести «виноград відновлення у ніч» [3, с. 181]. Оце намагання врівноважити день і ніч, зробити їх не просто вічними супутниками, але й навчитися повноцінно радіти ночі (читаймо: фізичному життю, плинному спокою, часовій тягlostі) не приносить у В. Свідзинського бажаного наслідку. Згадаймо карликів Кавказьких гір із «Сонцевої помсти» (одного з останніх творів письменника). Вони казали: «У світлі чи в імлі, / Однаково здоліємо прожити на землі» [3, с. 247]. За це і були покарані Сонцем.

Ще один символічний рівень стосується вже швидше побудови фрази, мовного стилю Свідзинського. Кілька цитат: «І скрізь, / де стану, / видний день» [3, с. 168], «На берегах ночі дико, пусто» [3, с. 200], «...Пізній бродяга-трамвай / Мчить містом крізь ніч і гай...» [3, с. 232], «День розпалався широко, високо» [3, с. 52], «Ніде дневі розширитися: / Цілий світ обвитий хмарами» [3, с. 225]. У цих фрагментах своєрідно поєднуються часові та просторові координати: час ніби перебирає на себе ознаки простору, відбувається т. зв. «спеціалізація». Метонімічна основа таких переносів очевидна. Але у Свідзинського цитовані уривки носять не

характер переносів (які завжди передбачають певне віддалення від об'єкта порівняння), а характер цілісного, неділимого, не зіставного ні з чим буття. Це дійсно індивідуальний міф часу – міф, який завжди сприймається як істинна реальність.

А головні герої міфології часу Свідзинського – не раз згадувані день і ніч, образи яких автор живописно малює: «*І день, зродившись, розкривав / Дзвінчасті трубочки повою...*» [3, с. 235], «*...Дні мостили кубла затишні...*» [3, с. 214], «*Бистрий день упав на гай далекий*» [3, с. 144], «*Мов дівчина, із рук палкого дня / Пручається веселий вітер дзвінко*» [3, с. 112], «*Утомлений, склонившись на горби, / День спав та спав*» [3, с. 85], «*Недовго осені згорблений день / Буде кульгати в полі пустому*» [3, с. 179], «*Загубився в небі слід весни, / День задумався ясний*» [3, с. 55]; «*Клишонога незграба ніч*» [3, с. 166], «*Руки / Ночі лежать на столі моєму...*» [3, с. 107], «*Ніч / Сама в собі перебирає шум: / То покладе його на діл холодний, / То здійме знов на темні верховини*» [3, с. 195], «*Ніч надійде нечутно. / І не знайде мене на землі*» [3, с. 68], «*...потятої рости укис ... / Віддадуть спокійним волам, / Чії очі – глибока ніч*» [3, с. 69], «*У степу, по дощі – / Мертва ніч*» [3, с. 143] тощо.

Отже, час у В. Свідзинського має свою міру – початок і кінець. Справжнім безмір'ям-вічністю є життя поза часом, там, де «безмежне сяйво» і «єдиний світ». Метафізика часу у В. Свідзинського є близькою до античної (у платонівсько-гераклітівському її варіанті). Більшість образів поета прямо чи опосередковано стосуються проблеми плину часу та бажання виходу за його межі. Багаторівневість цих образів слугує доказом вживання автора у створений ним міф часу. Тому воліємо говорити не про окремі міфологічні мотиви у творчості поета, а про створений ним поетичний міф, що є втіленням міфу індивідуального. Певно, найпереконливішим доказом міфічної структури буття у В. Свідзинського є те, що до кінця його зрозуміти неможливо. Здається, ось – намацав усі кінці, вони з'єднуються, твориться більш-менш чітка система. І раптом – усе розсипається. Очевидно: дослідник знаходиться поза міфом, він вивчає поетичний світ автора ззовні, як об'єкт. Щоб зрозуміти В. Свідзинського, слід стати суб'єктом його міфу, перебувати в ньому. Тому, безперечно, для багатьох поколінь дослідників Свідзинський залишиться нерозгадуваною таємницею. Але справжня поезія і є тайна. У цьому її привабливість.

Література

1. Дзюба І. Володимир Свідзинський // Історія української літератури ХХ століття. У 2 кн. Кн. 1. (1910–1930-ті роки) / За ред. чл.-кор. АН України В. Г. Дончика. Київ: Либідь, 1994. С. 334–345.
2. Поликарпов В. С. Время и культура. Харків: Вища школа, 1987. 159 с.
3. Свідзинський В. Поезії. Київ: Рад. письменник, 1986. 349 с.
4. Скульський Г. Поза часом і простором: про одну тенденцію в сучасній поезії // Радянська Україна. 1941. № 1.
5. Соловей Е. Неканонічна традиційність: Володимир Свідзинський // Сучасність. 1996. № 2. С. 98–114.
6. Соловей Е. Українська філософська лірика: навчальний посібник із спецкурсу. Київ: Юніверс, 1999. 368 с.
7. Стус В. Зникоме розцвітання особистості // Українське слово: Хрестоматія української літератури та літературної критики ХХ ст. / упор. В. Яременко, Є. Федоренко. Кн.1. Київ: Рось, 1994. С.423–428.
8. Читанка з історії філософії. У 6 кн. Кн.1. Філософія Стародавнього світу / за ред. Г. І. Волинки. Київ: Довіра, 1992. 207 с.

References

1. Dziuba I. *Volodymyr Svidzynskyi* [Volodymyr Svidzinsky]. In: *Istoriia ukrainskoi literatury XX stolittia. U dvokh kn. Kn. 1. (1910–1930-ti roky)*. Kyiv, 1994, pp. 334–345. (in Ukrainian).
2. Polykarpov V. S. *Vremia y kultura* [Time and Culture]. Kharkiv, 1987, 159 p. (in Russian).
3. Svidzynskyi V. *Poezii* [Poetry]. Kyiv, 1986. 349 p. (in Ukrainian).
4. Skulskyi H. *Poza chasom i prostorom: pro odnu tendentsiiu v suchasni poezii* [Out of time and space: about one trend in modern poetry]. In: *Radianska Ukraina*, 1941, no. 1. (in Ukrainian).
5. Solovei E. *Nekanonichna tradytsiinist: Volodymyr Svidzynskyi* [Non-canonical tradition: Volodymyr Svidzinsky]. In: *Suchasnist*, 1996, no. 2, pp. 98–114. (in Ukrainian).
6. Solovei E. *Ukrainska filosofska liryka* [Ukrainian philosophical lyrics]. Kyiv, 1999, 368 p. (in Ukrainian).
7. Stus V. *Znykome roztsvitannia osobystosti* [Fading blossom of personality]. In: *Ukrainske slovo: Khrestomatiia ukrainskoi literatury ta literaturnoi krytyky XX st.* Kn.1. Kyiv, 1994, pp.423–428. (in Ukrainian).
8. *Chytanka z istorii filosofii* [Reader in the history of philosophy]. U 6 kn. Kn.1. *Filosofiiia Starodavnoho svitu*. Kyiv, 1992, 207 p. (in Ukrainian).

Lilia Lavrynovych. «I Size Up Boundlessness»: the Time Motif in the Poems by V. Svidzynskyi. The article deals with the myth of time as the central one in V. Svidzynskyi's poetry. Typological parallels between both the writer's poetic worldview and ancient picture of time and world have been investigated. From this perspective, the global picture created in the author's poems has been compared with Heraclitus and Plato's system of ideas. Analysis of the poetic material proves that there is a point to speak not only of the separate mythological motifs in the poet's artwork, but also of the author's poetic myth, which is the embodiment of an individual myth. The majority of poet's artistic images directly or vicariously focuses on the issue of the time flow and the willingness to go beyond it. Multi-layered character of these images serves as the proof of author's getting into the time myth created by him. Typological affinity idea of philosophical organisation of the Ukrainian artist and ancient Greek philosophers as well as the mythopoetic nature of time perception by V. Svidzynskyi have been claimed.

Key words: V. Svidzynskyi, time motif, myth, rhythm, individual images.